

Girlpower

Vrouwen en de geboorte van het kapitalisme in West Europa 1200-1500

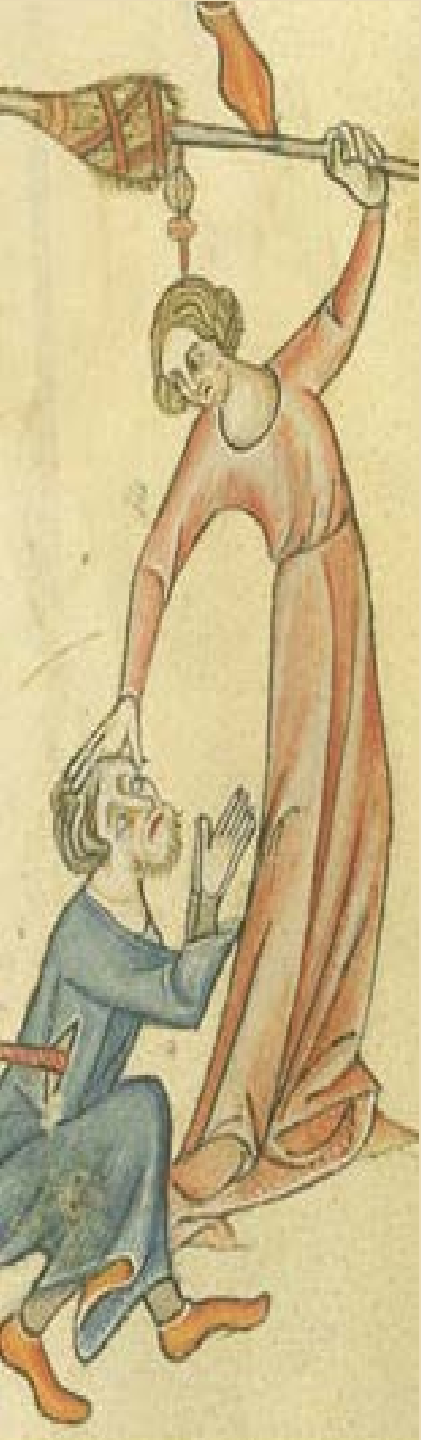

Universiteit Utrecht

Tine De Moor

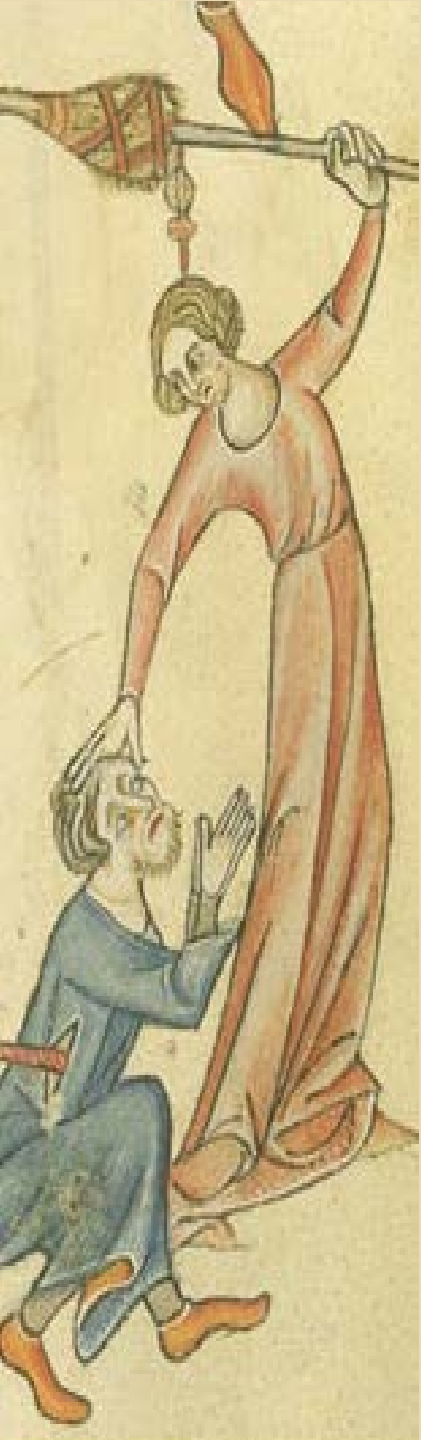
Jan Luiten van Zanden

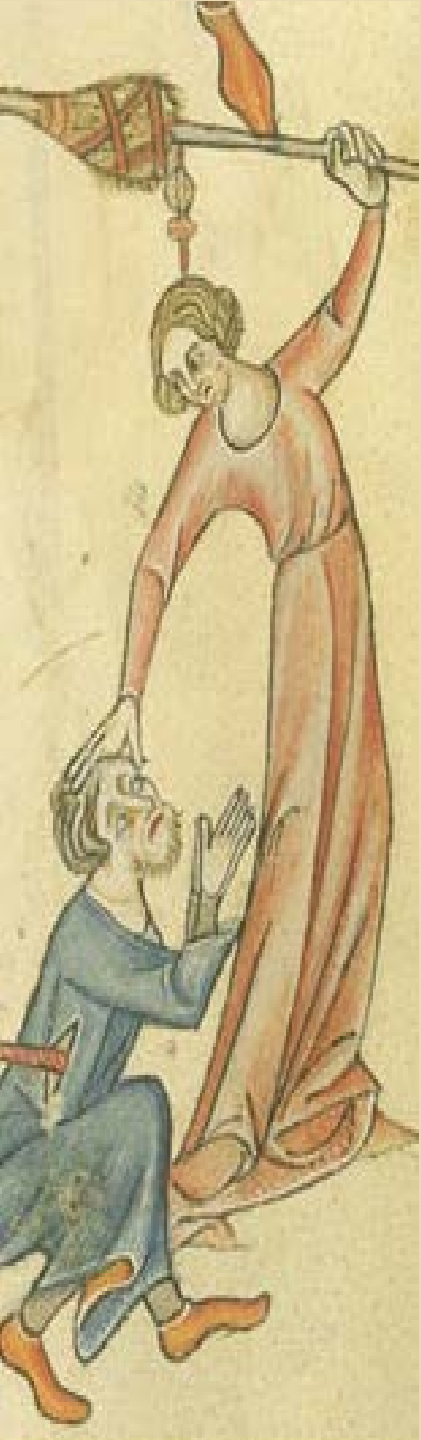
1505 Kouwenkercke

- Verhaal van Janne Heyndricks
- Illustreert: mannen en vrouwen bepaalden zelf met wie ze trouwden (consensus)
- Invloed ouders beperkt
- Vrouwen hadden vrij sterke positie

Waar komt het moderne huwelijkspatroon vandaan?

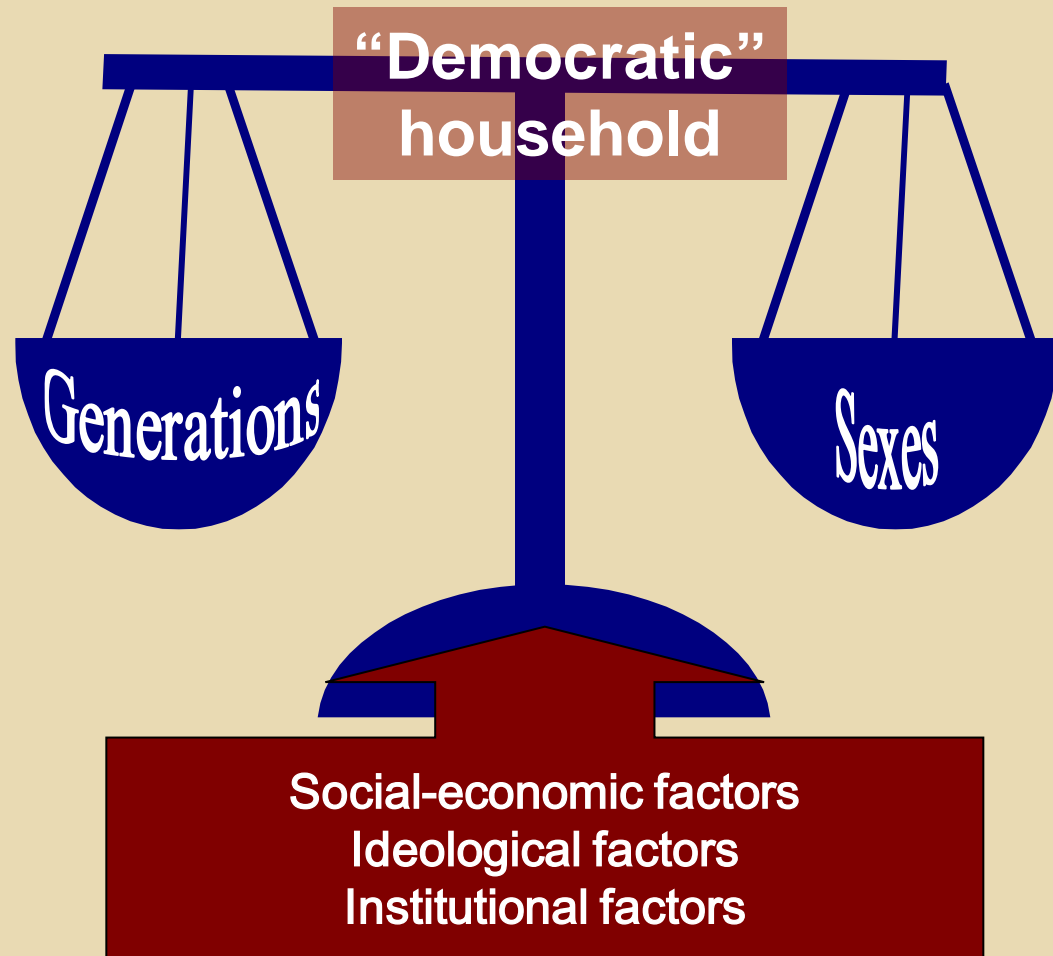
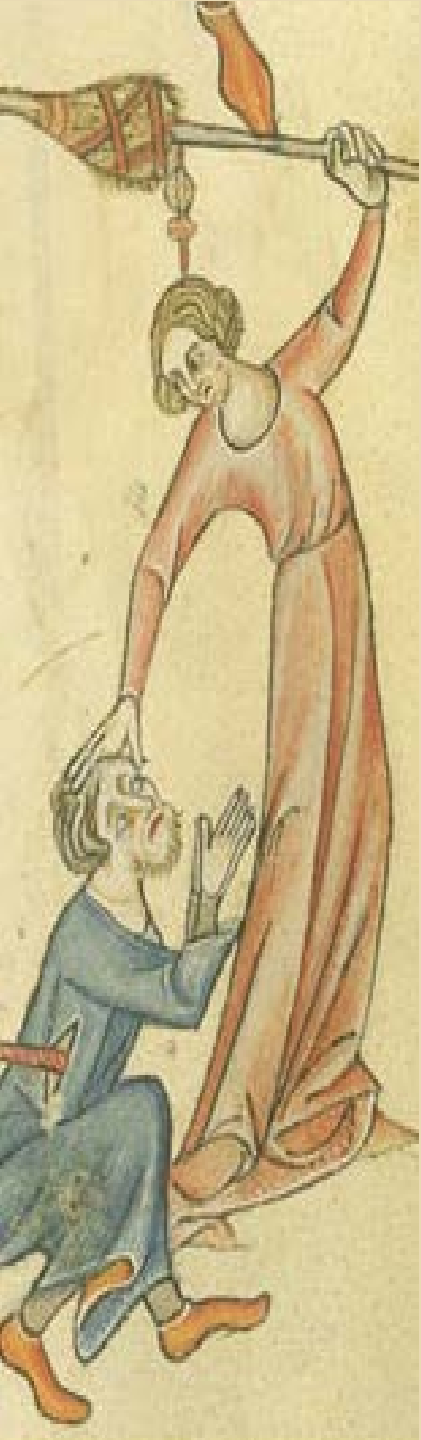
- Hajnal (1965) Europese Huwelijkspatroon:
 - Hoog huwelijkleeftijd (vooral van vrouwen)
 - Flink deel mannen/vrouwen huwt nooit
 - Regime gericht op evenwichtsherstel

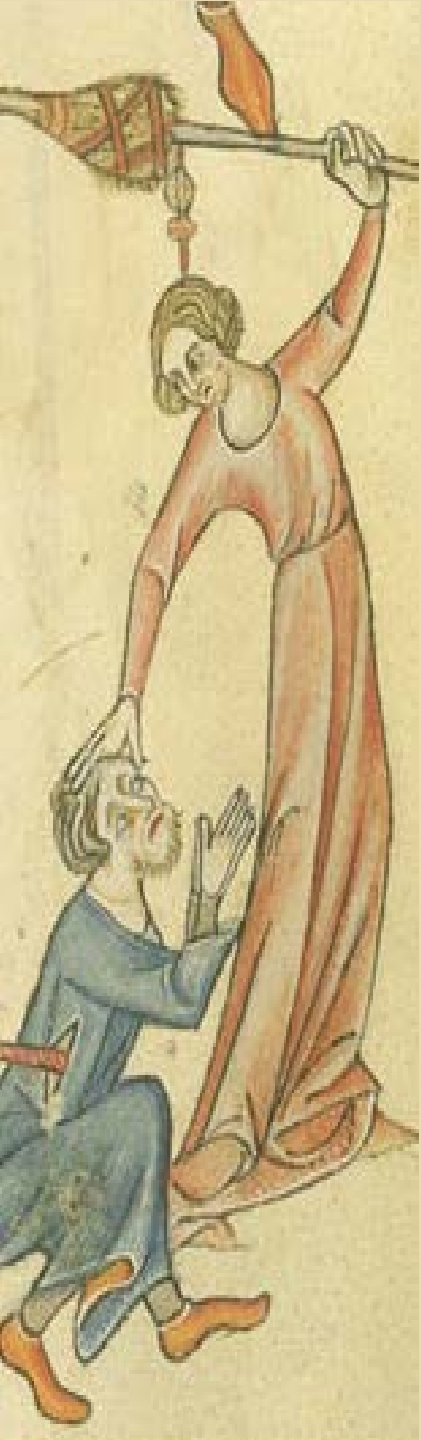
Onduidelijk

- Wanneer ontstaan?
- Wat waren de spelregels?
- Is er een relatie met economische ontwikkeling?

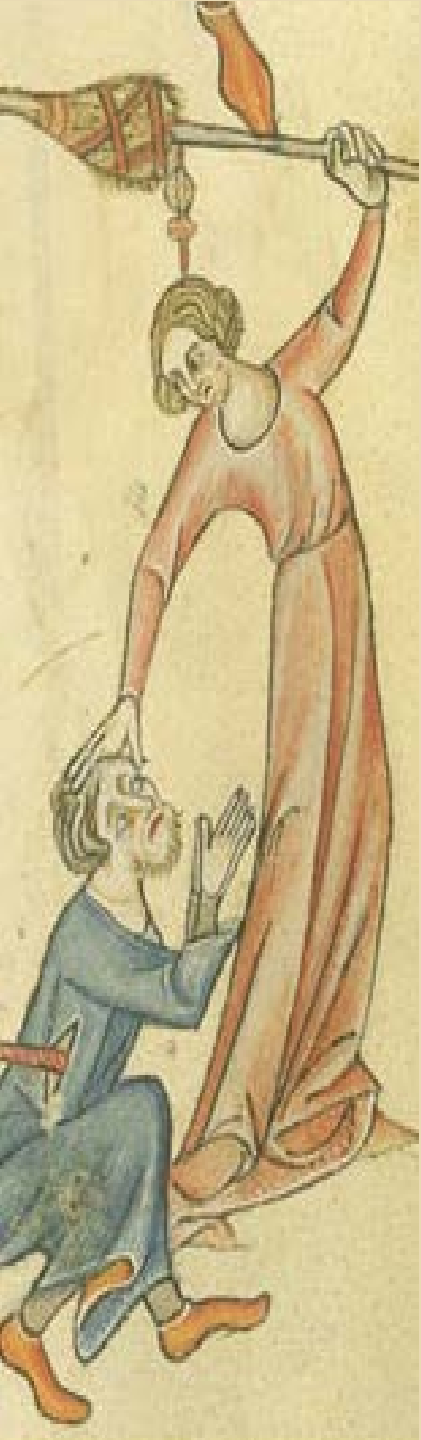
Machtsverhoudingen tussen mannen/vrouwen en tussen generaties

Waarom ontstaat zo'n patroon in West-Europa?

- Ideologisch-> doctrines van katholieke Kerk vanaf 9e eeuw/canoniek recht 12e eeuw
- Sociaal-economische factor -> ♀ participatie op arbeidsmarkt
- Institutioneel -> sterke positie vrouw in erfrecht

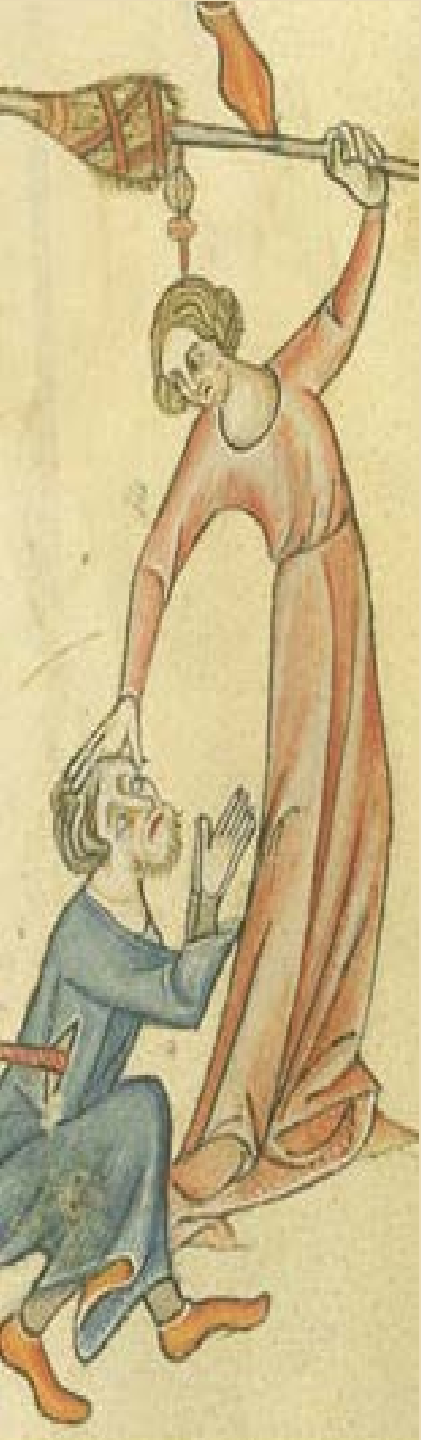

Invloed van de Katholieke Kerk

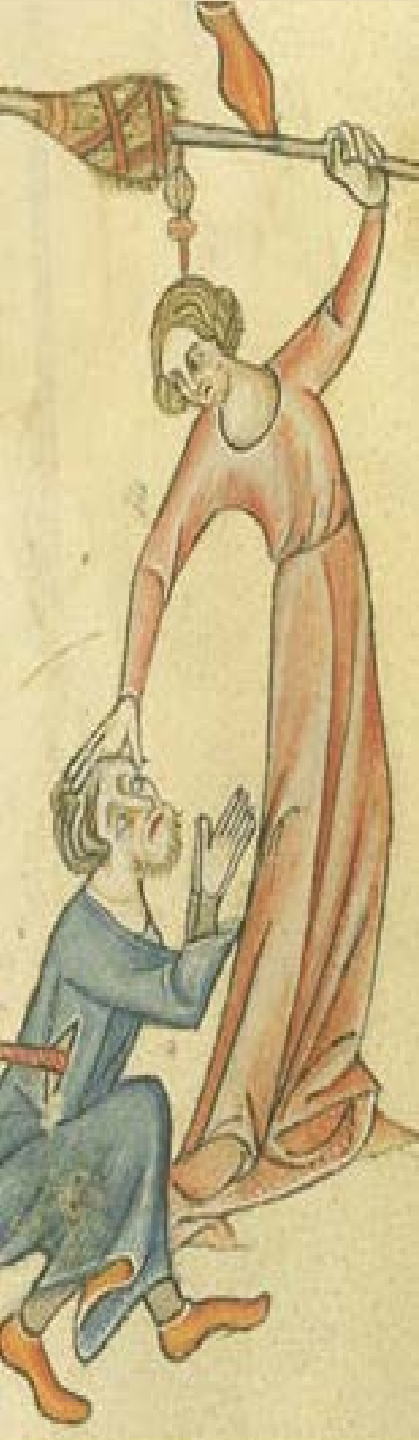
- Consensus/neolocaliteit versus patriarchy en patrilocaliteit
 - Europa: huwelijk is een contract tussen individuen
 - China: huwelijk als contract tussen families

Maar: hoe dan de verschillen tussen NW-Europa en Z-Europa te verklaren?

Loonarbeid wordt essentieel onderdeel van de levenscyclus

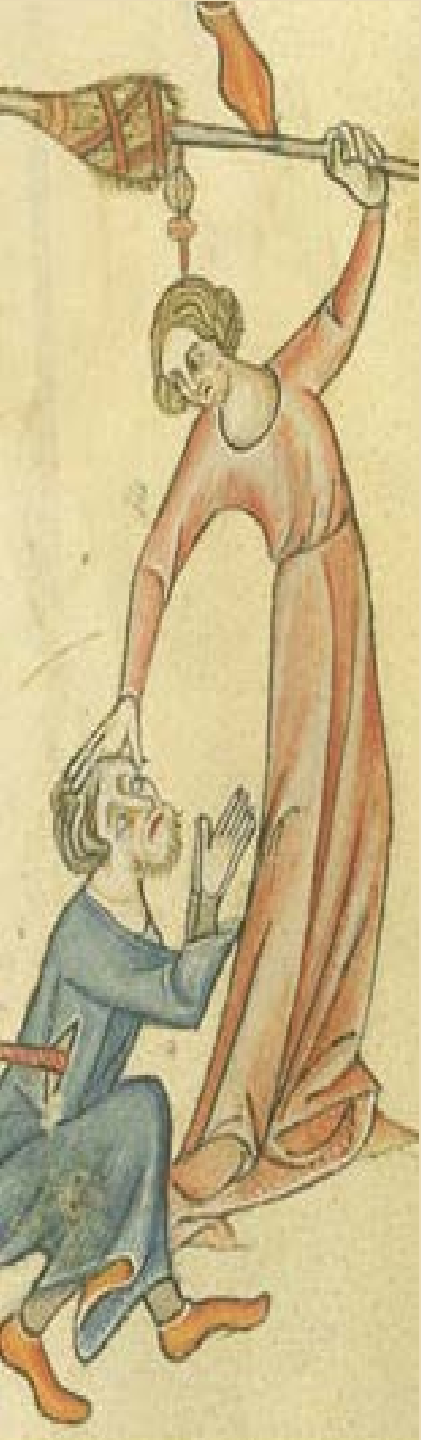

- Participatie aan arbeidsmarkt → afstand tot ouderlijk huis & economische afhankelijkheid leidt tot vrijere huwelijkskeuze
- **Belang van dienstmeiden/boden:**
 - Opvallend minder in Zuid-Europa
- **Tegen 15de-16de eeuw:** 60% van de bevolking in Lage Landen tegenover 1-2% in Ming China

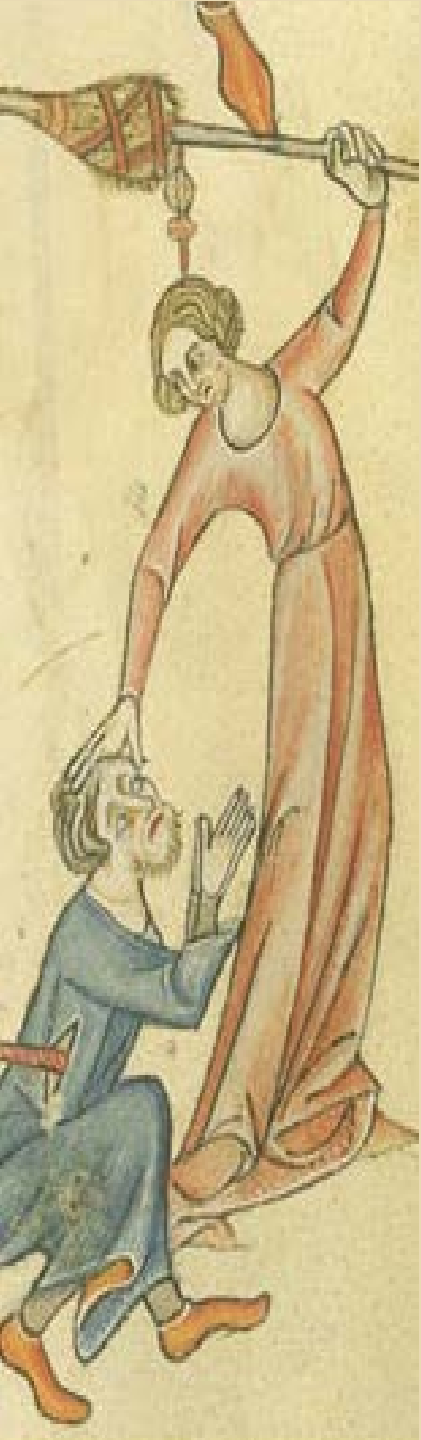
Erfsystemen

- **Recht om te erven:**
 - NWE: bruidsgift, conjugaal fonds -> creeërt mogelijkheden voor vrouwen
 - ZE: bruidsschat, separatistisch systeem -> (beperkte) lange termijn zekerheid maar geen mogelijkheden
- **Verschillen:**
 - Timing van erfenis ouders
 - Aansporing van ouders om te huwen
 - Kansen om een deel van de bijdrage van loonarbeid te bekomen
- **Redenen:** o.a. Romeins recht versus gewoonterecht

Zwarte dood: consolidatie EHP

- Expansie werkgelegenheid vooral van vrouwen
- Opwaartse sociale mobiliteit
- Toename relatieve loon vrouwen
- Wat voorheen 'privilege' was van armen wordt nu algemene norm

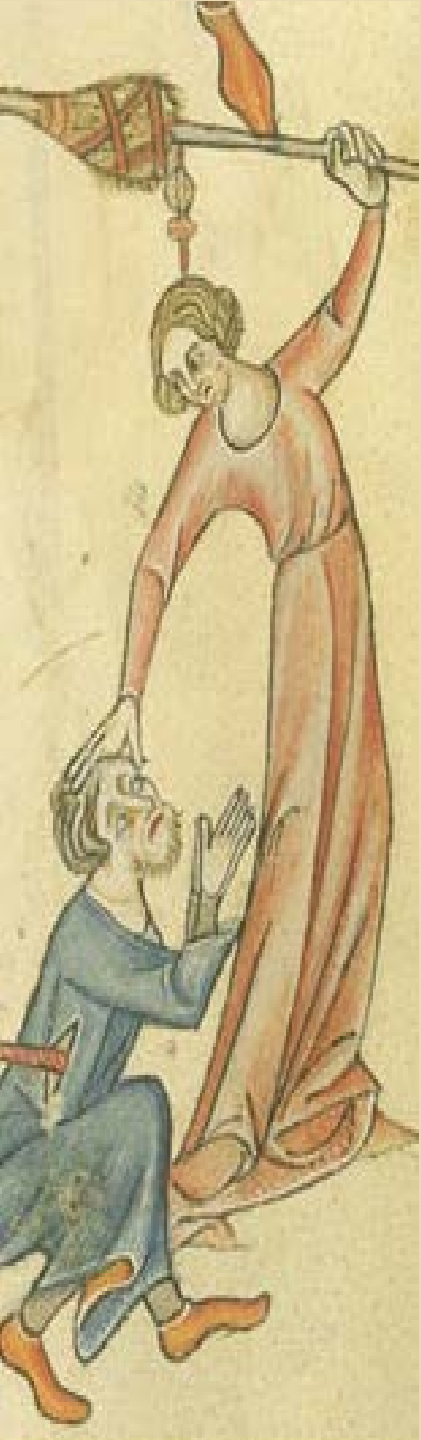
The EMP..

...functioneert wegens...

- Consensus van partners
- Beperkte ouderlijke macht
- Neolocaliteit

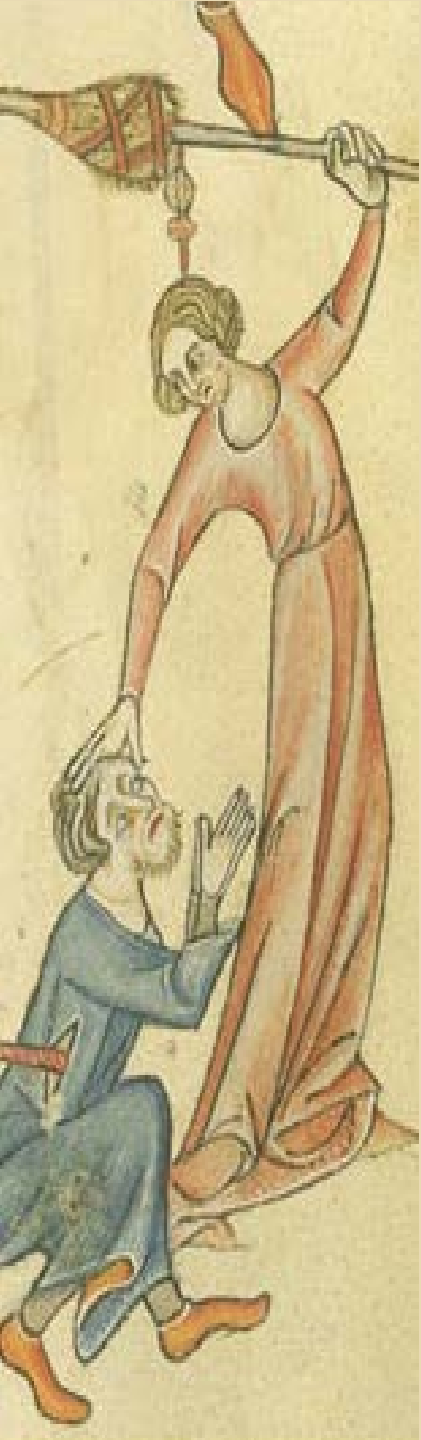
...leidt tot...

- Hoge gemiddelde huwelijkseleeftijden
- Hoge aantallen celibatairen

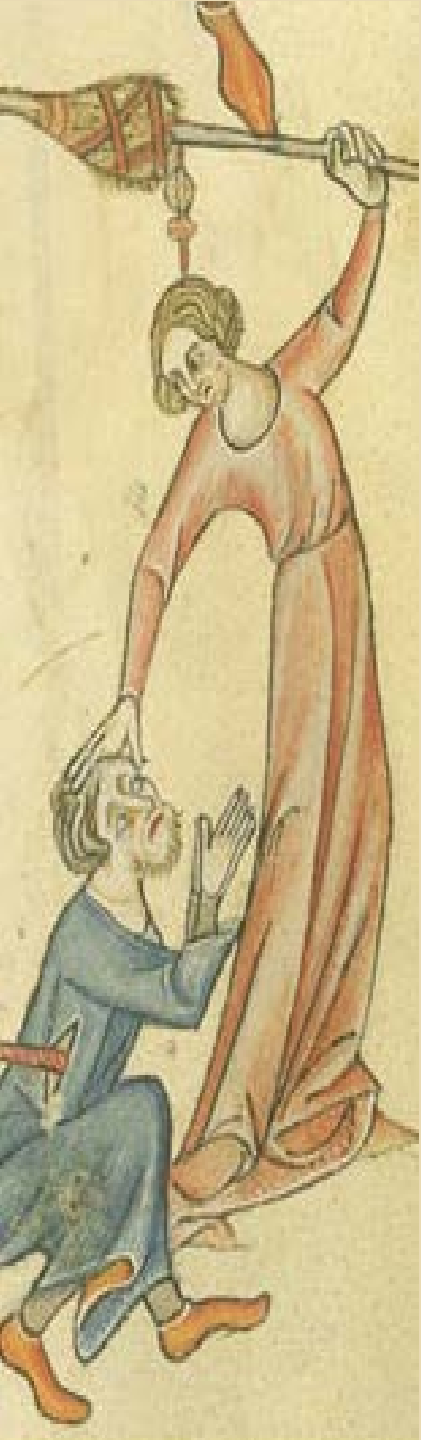
Lange-termijn effecten

- Arbeidsmarkt participatie
- Onderwijs en Human capital formation
- Civil society
- Armeenzorg

Lange-termijn implicaties: arbeidsmarktparticipatie

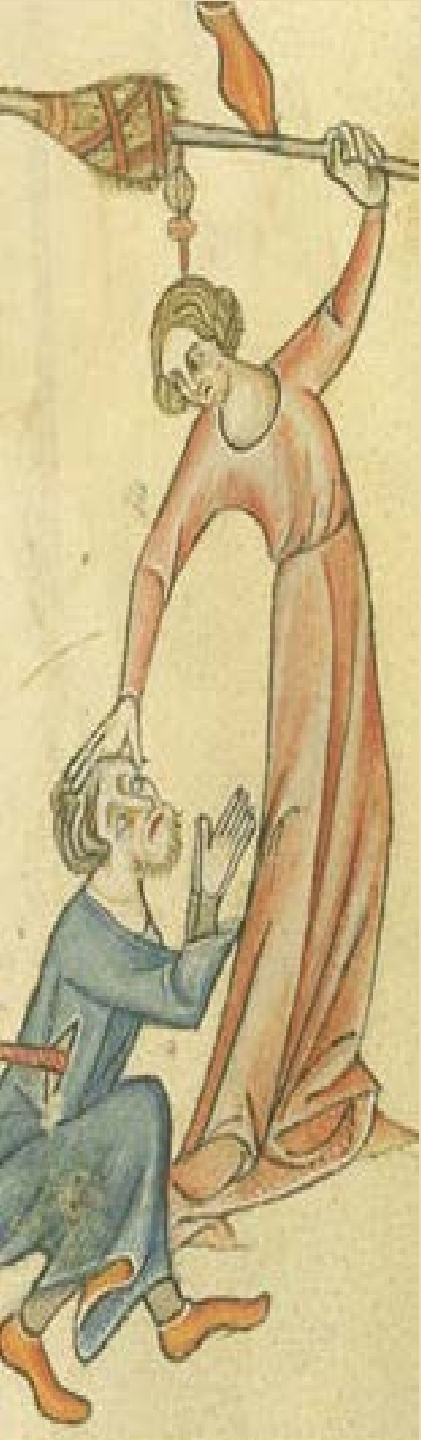
- EMP= adaptatie van huishoudstructuren en huwelijkspatronen aan arbeidsmarkt
- Hoge afhankelijkheid van markten
- Mogelijk gemaakt door vertrouwen tussen (professionele) partners door het systeem van corporaties en netwerk van instituties

Lange-termijn implicaties: vorming human capital

- Ontwikkeling van on-the-job-training door gilden (minstens vanaf de 14de eeuw)
- Hoge niveaus geletterdheid
- Toename van officiële scholing

“Leeftijdstapelen” als indicator voor human capital

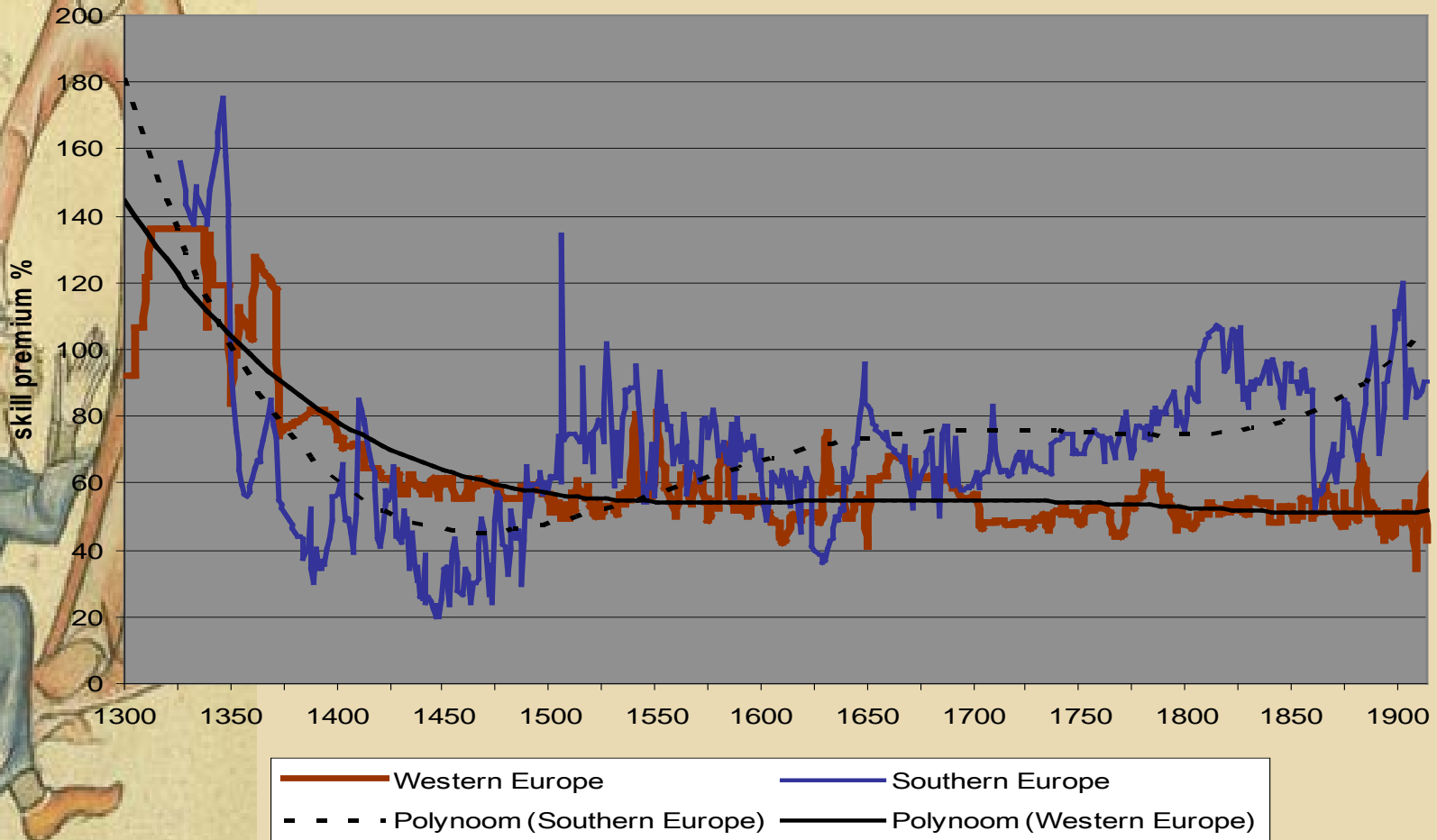
Place	Date	Urban/Rural	Z-all	Z-Male	Z-Female
Holland	1514 (N=1430)	Both; elite	26	26	-
Zeeland/Holland	1505/1541 (N=129)	Rural	17	17	14
Florence	1427	Urban	32	25	40
Tuscany	1427	Rural	53	49	56
Ethiopia	2002	All	43	40	46
Indonesia	2000	All	13	13	13
Bolivia	2001	All	6	5	7

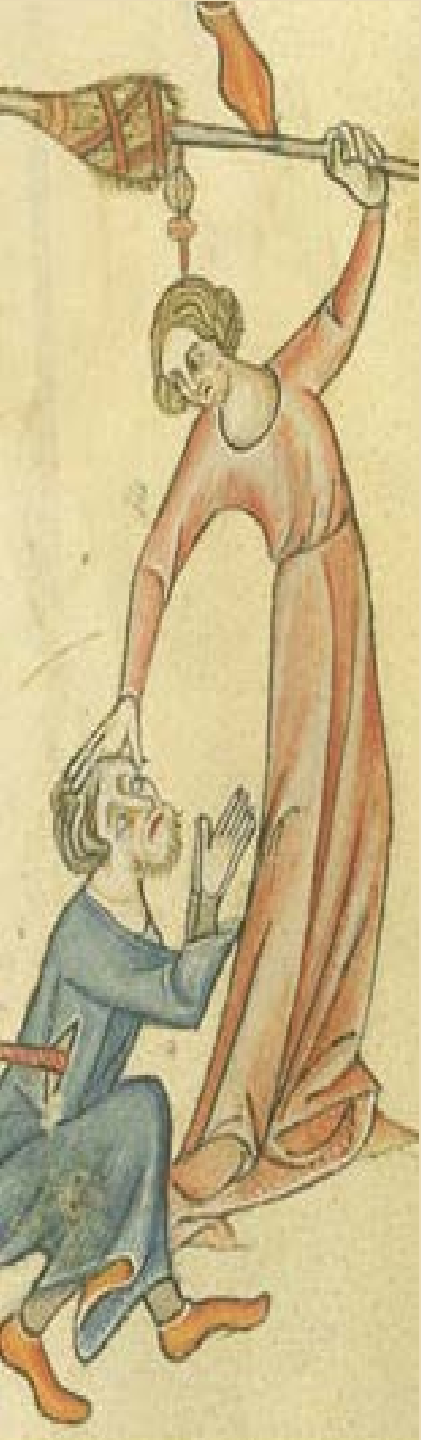
Vorming human capital

- Toename van schooling en geletterdheid:
 - Groeiende vraag naar boeken
 - Nieuwe religieuze bewegingen (Moderne Devotie)
- In NW-Europa (Engeland, Lage Landen): meest dramatische veranderingen
- Afname schoolingspremie 1350-1450 – wijst op groeiende investering in HC

Scholingspremie van ambachtslui in bouw in West, Zuid, en Centraal Europa, 1300-1914

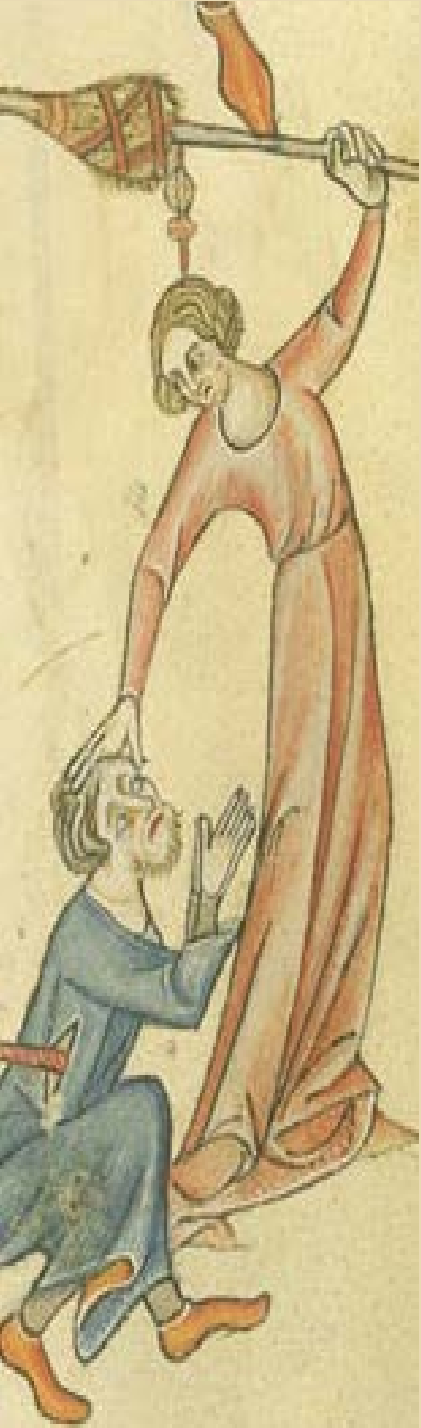

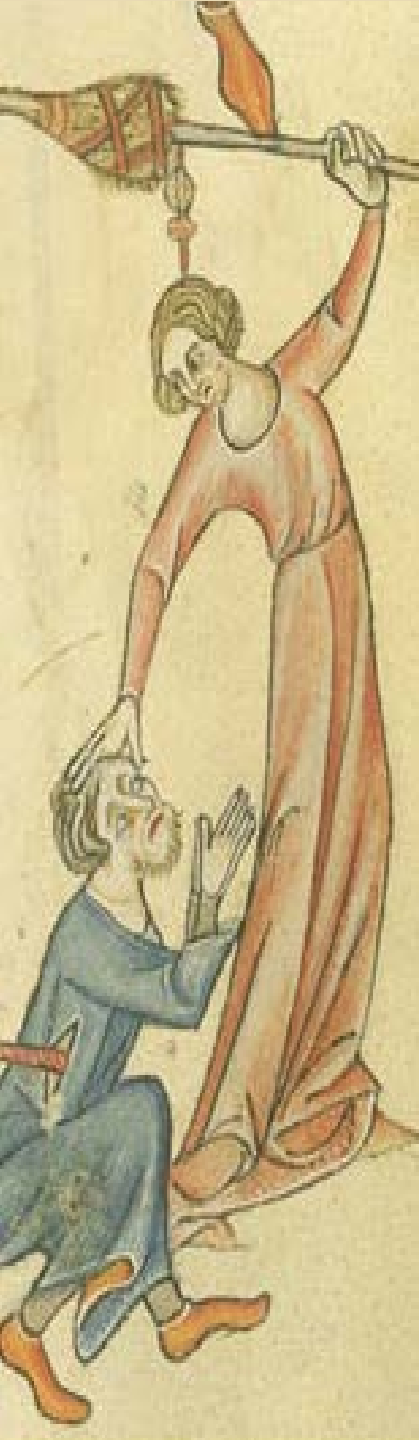
Lange-termijn implicaties instituties en vertrouwen

- Voordelen voor jongeren, nadelen voor de ouderen:
 - Armeenzorg instituties
 - 11de-13de eeuw: armeenzorg georganiseerd door het kanonieke recht
 - 16de-17de eeuw: institutionalisering
- Ontwikkeling kapitaalmarkten, opvallende deelname van vrouwen

De vrouwen (en mannen) van Edam en Zeevang (1)

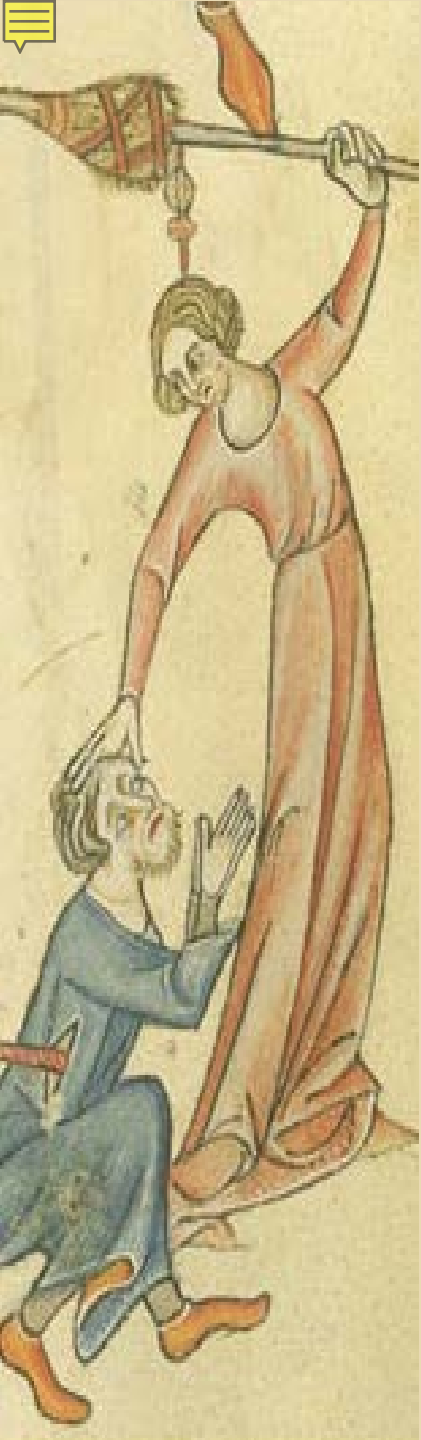

Year	1462	1514	1563
N	1025	1103	1670
N Women	209	302	460
% women head of household	20,4	27,4	27,5
% poor among women	11,5	7,3	4,3
% poor among men	9,2	10,2	2,2
Beds per household lead by men	2,5	2,3	2,2
Beds per household lead by women	2,1	2,0	2,1

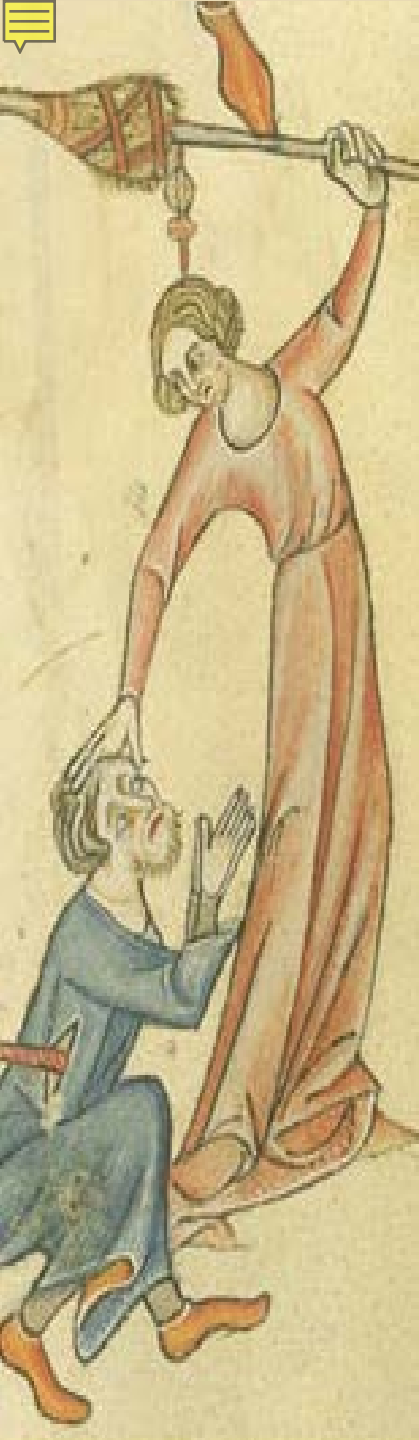
De vrouwen (en mannen) van Edam en Zeevang

Year	1462	1514	1563
N	1025	1103	1670
N Women	209	302	460
% with cash women	39,7	20,2	9,6
% with cash -men	45,6	24,5	10,8
Average amount of cash women	50,77		354,02
Average amount of cash men	78,86		354,44
% of women with mortgage on hou	15,79	31,13	8,70
% of men with mortgage on house	18,87	28,09	8,60
% of women with life annuity	4,31	3,97	7,83
% of men with life annuity	3,92	2,62	4,05

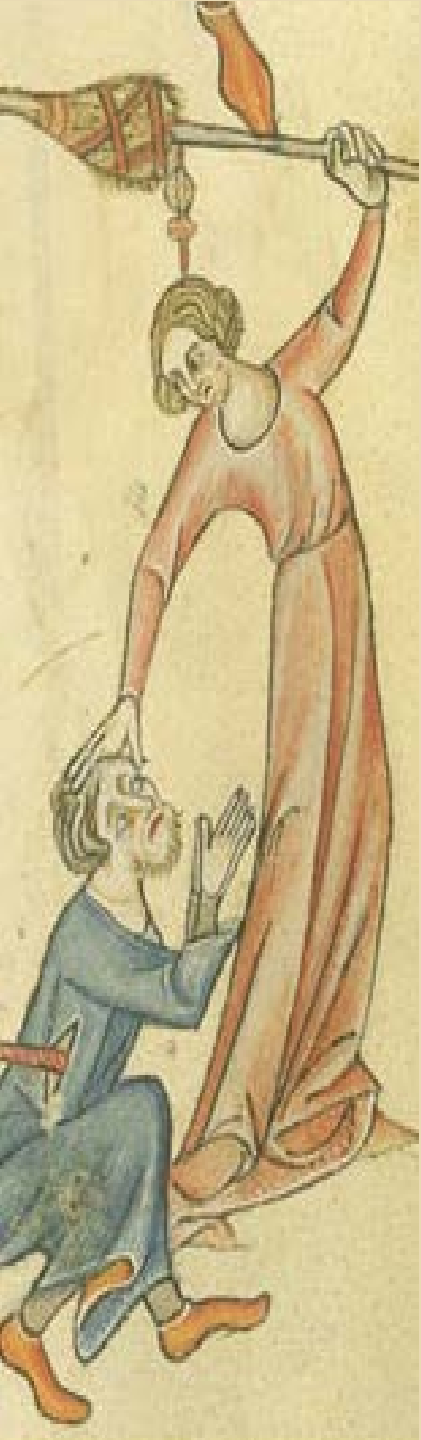
Lange-termijn effecten

- Herverdeling inkomen/surplus tussen generaties
- Ten faveure jongeren, ten nadele ouderen
- Wie zorgt er nog voor de ouderen: armenzorg, kapitaalmarkt (renten)

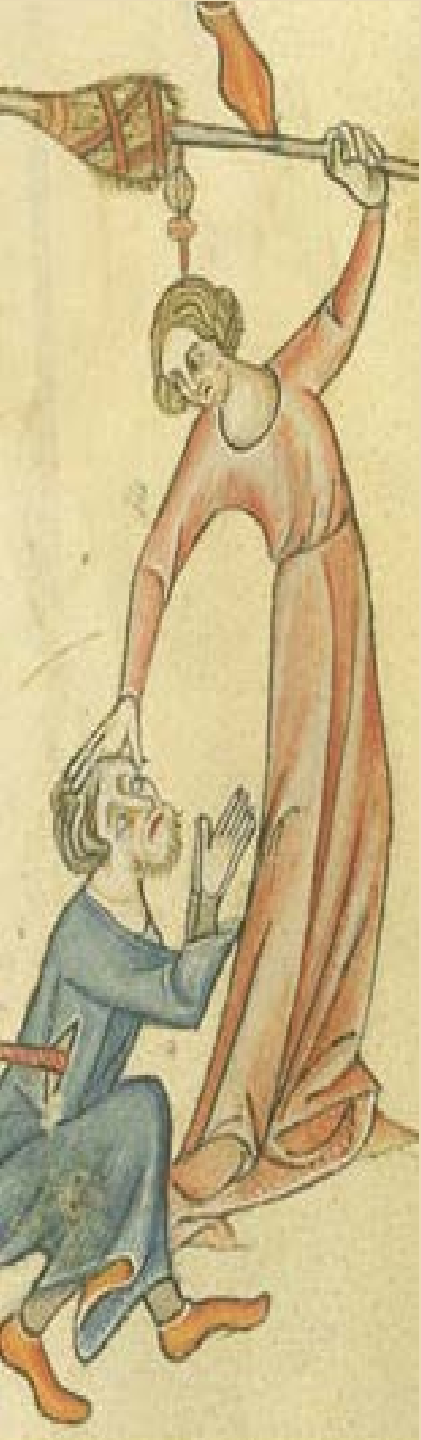
Terugkeer patriarchaat na 1500

- Versterking ouderlijk gezag (Reformatie en Concilie van Trente)
- Verslechtering economische positie loonarbeiders en vooral loonarbeidsters
- Toename interventie staat en kerk in huwelijk

Conclusies

*EHP is weerspiegeling
van “girlpower” in de
Late Middeleeuwen –
maar werd op den
duur de norm in geheel
Europa*

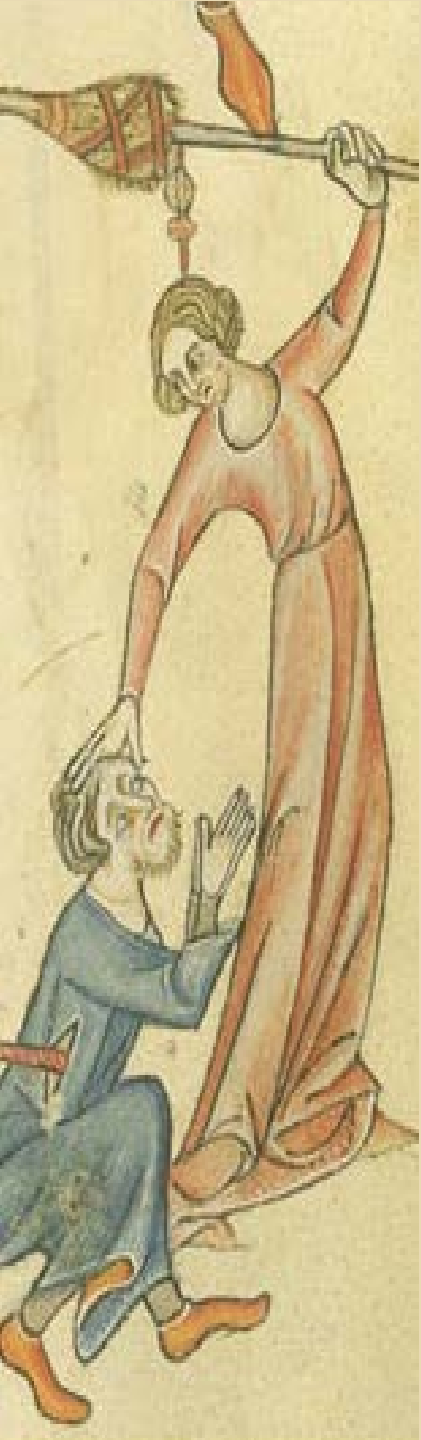

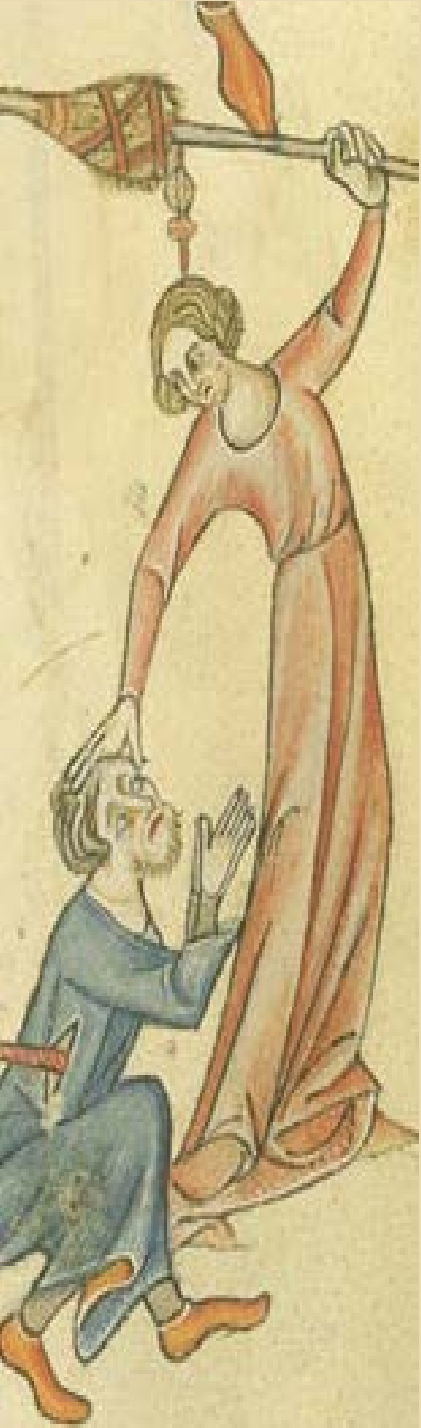
Conclusies

- ‘bevrijding’/emancipatie van de vrouw door:
 - Katholieke kerk (consensus)
 - De arbeidsmarkt
 - De Zwarte Dood

Conclusies

- EHP beslissend voor ontwikkeling kapitalisme in West Europa:
 - Interactie met arbeidsmarkt
 - Idem met kapitaalmarkt
 - Idem met human capital formation

TINE DE MOOR &
JAN LUITEN VAN ZANDEN

VROUWEN

EN DE GEBOORTE
VAN HET KAPITALISME
IN WEST-EUROPA

Boom